

Z džakownej a pokojnej wutrobu žiwi być

Hlej, Bože kralstwo je mjez wami.

Lk 17,21

„Tón pak ma wobmjezowany horicont!“ Tak prajimy wo někim, kiž diskutuje cyle wočiwidnje bjez faktow a znaje jenož jednu dimensiju. Posudźuje kóždu naležnosť wotpowěduju swojemu mjenjenju. Tajkeho čłowjeka tež z najlěpšimi argumentami přeswědčić njemóžeš, dokelž nochce docyła słyšeć abo wědžeć, zo reči poprawom wšitko za to, zo zeznaje wěc z hi našeho wida bóle realistisce. Tajki čłowjek je kaž ryba we hłubokej wodže, kiž njewě, zo eksistuje nad wodu atmosfera z powětrom. Znajje wšak jenož swój element – wodu.

Kajke su moje horiconty? Pohibuju so kaž ryba we wodže, kotraž znajje jenož to, štož začuwa konkretnje wokoło sebje? Abo spóznawam hišće druhu dimensiju a realitu w swojim žiwjenju? W jednym wotrězku z ewangelija pola Lukaša, kotryž so w tutych poslednich tydženjach cyrkwin-skeho lěta na kemšach čita, zhonimy, kak Jezus na ludži pokaza, kotřiž běchu žiwi w městomaj Sodoma a Gomora, kotrejž běštej so dospołnje zničtoj. Přewjele nima Jezus wo ludžoch tam rozprawjeć: „Woni jědžachu, woni pijachu, woni kupowachu, woni předawachu, woni sadžachu, woni twarjachu.“ (Lk 17,28) Z druhimi słowami:

Woni zaběrachu so jenož z najzwučenišimi wěcami w žiwjenju. Spokojachu swoje primarne potrjeby k přežiwjenju. Telko! Wjace pak nic!

To jeničke, čehoždla so scyła wudani jich naspomnić, je tutón wulki podawk, kak so jich derje rjadowane žiwjenje nahle skónči – mjenujcy přez grawočiwu prirodnu katastrofu. Dla wašnja, kak su žiwi byli, njemóžachu na ničo trajaceho ze swojeho přebywanja tu na zemi pokazać. Jako chě-

hdyž so w mojim žiwjenju žane druge horiconty njepokazuja, potom móht swój woprawdžity zaměr žiwjenja zapasć. Poprawom to tež wěmy. Kóždy raz, hdyž něchtó w našej wokolinje zemřeje, dopomnju so na to, zo eksistuje hišće něšto, štož ma za nas wyšu dimensiju. Moderny čłowjek wšak so husto tak zadžerži kaž ludžo w tamnymaj městomaj, a stara so zwjetša jenož wo to, što jě, pije, kupuje, sadža, twari. – Telko! Wjace pak nic!

Jezus přeje sej wjace za naše žiwjenje. Wone dyrbi dopjeljne być. A Jezus je sej wěsty, zo su moje žiwjenske lěta čim bóle dopjeljene, čim lěpje spóznawam w nim Bože slědy. „Hlej, Bože kralstwo je mjez wami.“ Takle přiwoła Jezus tehdy swojim słu-charjam. Bože kralstwo – jeho lubosć a jeho žohnowanje – nas poprawom hižo dawno wobdawa. Mamy je jenož wotkrywać a přijimować. Njejsmy mjenujcy kaž ryby we wodže, kotrež je-

nož jeničku dimensiju wokoło sebje znaja. Smy čłowjekojko. A Bóh je nas wuhoto-wał ze žiwej dušu, kotraž je kmana, hłuboku Božu woprawdžitosć hižo na zemi do-žiwic. Hdyž pak slědy Boha w swojim žiwjenju spóznawam, dawa mi to tež trěbnu móc, zo móžu z džakownej a pokojnej wutrobu w tutym swěće žiwy być.

Krystof Rummel

Běly wołtarny parament w Hodžijskej cyrkwi ma napis „Tón Knjez je moje zbože.“

Foto: Krystof Rummel

tro zrudnu žiwjensku bilancu rysuje Jezus swojim rowjenkam dónt ludži ze Sodoma a Gomory.

Jezus nochce nas zawěsće wot teho wotdžeržeć, zo swoje wonkowne wěcy žiwjenja derje rjadujemy. Wězo je to zmysłapołne, hdyž tež wo tym rozmyslujemy, kak sej materielny zakład žiwjenja w swój-skim žiwjenju a w swójbjje zawěsćamy. Ale

Poselstwa Nascow w Atacama-puscínje

Lube džeci, džensa chcu wo swojim poslednim pučowskim dyrdomdeju po Južnej Americe rozprawjeć. Peru je kraj, na kotryž so tež džensa hišće rady dopominam, dokelž je poňny potajnstwow. Jedne z nich su Nasca-linije, kiž su tež jako hódančka poselstwa Nascow znate. Su to wulke a jara dołhe linije w zemi, kotrež namakamy w puscínje na juhu Peruwa. Kotru formu abo kotry wobraz jednotliwe linije zwobraznjeja, spóznaješ husto jenož z powětra, potajkim hdyž z lětađtom přez nje lećiš. Tajke wulke wobrazy mjenujemy tež geoglyfy.

Před wjace hač 2 000 lětami započachu ludžo wot ludu Nasca gigantiske formy a figury do Atacama-puscíny škrabać. Tute wumětske twórby wupřestrěwaja so po nimale 500 kwadratnych kilometrach. Geoglyfy pokazuja stotki wšelakich mustrow, mjez nimi geometriske formy, zwěrjata a rostliny. Jako běch loni w Peruwje pola Nasca-linijow, zalězech na wysoku wěžu. Z njeje móžach tři wobrazy spóznać: ruku, zwěrjo a štom. To bě jara jimace.

Praša so, čehodla su ludžo tajke wulke wobrazy do zemje škrabali. Tuka so, zo buchu linije za nabožne zaměry rysowane.

Tak móžeše lud Nascow ze swojimi bohami abo prjedownikami komunikować. Wšako su z njebja derje spóznamne.

A kak su to ludžo činili, zo móžemy wobrazy po telko lětstotkach džensa hišće widjeć? Předstaj sej, hdyž moluješ z kijom wobraz do zemje. Najpozdžišo po přichodnym dešču je tutón wobraz wupłoknjeny. Što potajkim je potajnstwo Nasca-linijow?

Wo tym so fachowcy tež džensa hišće wadža. Ideja je, zo su wobydlerjo přez swój rozumny a měrliwy wobchad z přírodu k temu přinošowali, zo linije dołhu do-

bu přežiwi. Tež džensa hišće eksistuja krute předpisy za čłowjeka, zo bychu so linije zdžerželi. Tak směš z lětađtom jenož nad wubranymi wobrazami lećeć. Kóždoho wopytowarja kónčiny proša wo respekt napřećo přírodze.

To je rjana mysl, kotruž chcu wam džensa sobu dać. Dyrbimy na našu přírodu džićwać, zo bychmy hišće dołho něšto wot njeje měli a sej dale móhli jeje potajnstwa wotkrywać.

Póđla widźíce foto jedneje Nasca-figury. Móžeće spóznać, što maja linije předstajec?

Waša Maria Wirtheč

Z Nasca-linijow molowana figura w puscínje na juhu Peruwa

Foto: priwatne

Wot januara 2024 plaći Pomhaj Bóh 15 eurow

Hižo wjace hač dwaceći lět plaći lětny abonement našeho časopisa Pomhaj Bóh wósom eurow. W tutym času su so kóšty za čišć a rozpóstanje kaž tež za redakciju wospjet zwyżili. Tute zwyżjenja stej Serbski wosadny zwjazk a Załožba za serbski lud dotal přeco z wyšim spěchowanjom wuruńtołoj. Přinošowali su tež dary čitarjow. Běchu pak tež hłosy, kotrež mjenjachu, zo je dotalna plaćizna přeniska a měła so přiměric.

Serbski wosadny zwjazk (SWZ) a Serbske ewangelske towarstwo (SET) stej zamówtitej za wudawanje Pomhaj Bóh. Předšydstwje stej nětko rozsudžitołoj, plaćiznu za časopis wot 1. januara 2024 zwyżić na 15 eurow na lěto za čišćanu kaž tež za elektronisku wersiju. Wonej matej abonement za 15 eurow wob lěto za přiměrjeny,

kotryž njeby abonentow přežadał. Dotalna plaćizna je z lěta 2002. Njebudže drje žaneho čitarja, kiž njeby sej dobru kwalitu časopisa a spuščomne džěło redaktorki Trudle Malinkoweje wažił. Prosimy tehodla abonentow, zo bychu nowu plaćiznu akceptowali a našemu časopisej swěrní wostali. Jednotliwe wudaće plaći w předani w Smolerjec kniharni 1,50 eurow.

Čitarjo, kiž su redakciji poňnomóc wotknihowanja abonementa dali, njetrjebaja ničo změnic. Wot januara 2024 so nowa plaćizna wotknihuje. Tamnych čitarjow prosimy, zo bychu nowy abonementski pjenjenz we wysokosci 15 eurow za lěto 2024 na konto DE03 8555 0000 1000 0831 67 pola Nalutowarnje Budyšin (BIC: SOLADES1BAT) přepokazali.

Předsydstwje SWZ a SET

Pokiwaj

Popođnje a kemše w Bukecach

Přeprosmy wutrobnje na serbske wosadne popođnje sobotu, 11. nowembra, w 14.30 hodž. na wosadnu žurlu do Bukec. Po nutrnosci ze Serbskim superintendentom přednošuje dr. Edmund Pjeh ze Serbskeho instituta wo temje „Serbske šulstwo wot 1918 hač do přitomnosće“. Po tym wobsteji při šalce kofeja a kusu tykanka móžnosć k bjesadze a spěwanju ludowych spěwow.

12. nowembra přeprosmy wutrobnje w 10.00 hodž. na dwurěčne kemše do Bukec. Přěduje wosadny farar Thomas Haenchen. **Bukečanska Bjesada a wosada**

Džiwađło w Bukecach

Njedzelu, 19. nowembra, w 16.00 hodž. pokaza Chróšćanska džiwađłowa skupina swoju najnowšu inscenaciju „Alojs mobilizuje“ na žurli něhdyšeje wjesneje hospody w Bukecach. Wo gastronomiske derjeměće stara so wot 15.00 hodž. Bukečanske kulturne towarstwo. Zastup plaći 10 eurow. Přeprosytej

Bukečanska Bjesada a župa Budyšin

Powědane Michalske stawizny

K rjanym stronkam mojeho džěta jako hladarka slušeja stawizny, kotraž moji pacienca ze swjeho žiwjenja powědaja. Husto kryje so to z podawkami, kiž su tež w knize „St. Michael Bautzen – Kirche, Gemeinde, Dörfer“ naspomnjene.

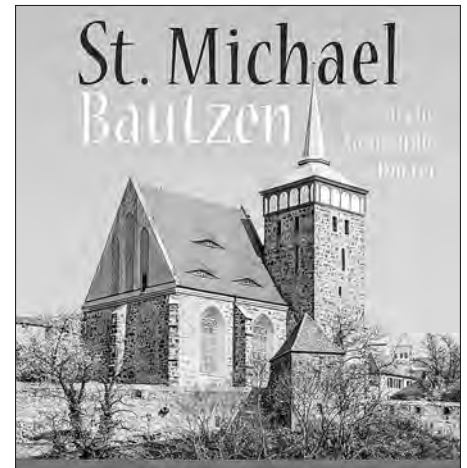
Na přikład na stronje 118. Njezapomnita je mi hodžinka z tehdy hižo stolětnej knjeni Helmowej z Wuric, kotraž mi wo stawiznach swjeho kubla powědaše. Za čas bitwy pola Budyšina 1813 dospołnje zničene, je po tym tykowane znowa natwarichu. 80 lět pozdžišo pak domske zaso zwotrochachu a je z džensnišim nahladnym kamjentnym domom narunachu. Knjeni Helmowa powědaše tež wo swjich přiwuznych w Třělanach a wo sławnym plahowanju nalikow. Nadrobnosće sym nažel zabyła. Snadž někajki druhu čitar Pomhaj Bóh wjac wo tym wě?

Zrudne běchu dopomnjenki pacienta, kotryž z Delnjeje Kiny pochadžeše. Jeho nan přińdže w aprylu 1945 w palacej so bróžni wo žiwjenje (str. 146). Kaž jeho zrozumich, bě nan cyle připadnje do tuteje situacije přišo. Njezwěrich so, so za dalšimi nadrobnosćemi prašeć.

Při čitanju strony 147 přińdže mi dalša stawizna do myslow. Moja tehdyša pacientka pochadžeše z Hněwsec a mała

Malcherec Marianne bě jeje najlěpša přecelka. W zymje džěštej husto hromadže sankować – hač do woneho hrózbneho dnja, jako Marianne ze swjimi sankami na lód Sprjewje zajědže a so před wočmi druhich džěci přelama. „Widžu hišće jeje čerwjenu měčku plůwać!“, skoržeše moja pacientka. Spěšnje chwatachu po staršuju, tola wonaj njemóžeštaj swjeho džěco wuchować a nańdžeštaj w lodajtej wodze samej smjerć.

Jara zajimawe rozmołwy mějach z wysokolětnym knezom, kotryž z Hrubjelčic pochadža. Jako wo tamnišim pohrjebnišću rěčachmoj (str. 134), překwapi mje z powěsću: „Tón wšak sym sam sobu załoži!“ Na moje wćipne prašenje mi powědaše: „Běchmy kónc wójny do Hinterhermsdorfa čeknyli, hdžež zhonichmy, zo běchu w Hrubjelčicach wojowanja byli. Z mojej sotru a dalšim hólcom jědžečmy wróćo, zo bychmy za prawym hladali. Běchmy džesać do dwanaće lět stari. Naše bydlenje bě na zbožo njewobškodžene. Na wjesnej hórce zetkachmy nakładne awto. W nim sedžeše wjesnjanošta z wuchodnym džětaćerjom. Wjesnjanošta nas nablawka: „Pójće sobu, wotkladować!“ Běžachmy potajkim za awtom hač na swobodne polo při skloninje Sprjewje. Na awće ležachu štyrjo

W léće 2019 wušta kniha wo Michalskej cyrkwi a wosadže

mortwi wojacy. Mój hólcaj wzachmoj kóždy jednu nohu, dorosćenaj wopřimnyštaj hornje čělo. Smój čěla sobu wotkladowałow a potom čeknyłow. Pozdžišo pochowachu tam žonu, kotruž běchu Rusojo wumocowali. Potom přidružichu so dalše rowy a napsledk nasadžichu dokoławoko žiwy plót.“ Tutemu knjezej sym knihu wo Michalskej wosadže dała. Wón je ju z wulkim wjeselom a zajimom čitał. **Evelyn Fiebigger** z němčiny T.M.

Što budže z rowom fararja Jana Křižana w Klukšu?

Klukšanski farar Jan Křižan bě swěrný Serb. Bě nahladna, dostojna a wulka wosoba, z kotrejež měr prudžeše. Jeho rěče a pisma temu wotpowědowachu. Džiwach so pozdžišo, zo bě wěsty čas předsyda Domoyny a so tola wot fašistow z wosady a Łužicy njewuhna kaž druzy Serbja. Předowaše, kaž so mi praješe, tež za čas fašizma w Klukšu serbsce. Hač do džensnišeho nimam wotmołwy, kak bě to móžno.

Jan Křižan, farar w Klukšu wot 1926 do 1951 Foto: SKA

Jako so w Klukšu jako farar zapokazach, bě tam hišće na diakonaće jeho wudowa Johanna Křižanowa žiwa, jara rezolutna žona. Běch jako nježenjenc na jednym dnju tydženja jejny hósć a k wobjednu prošeny abo samo kazany.

Widžach pozdžišo, zo so potomnicy Jana Křižana hišće wo row džěda a wowki starachu, byrnjež běchu w Porynskej doma. Jako wnučki Christian, Paul-Hermann, Michael a Hanna, džěci syna Pětra, jeničkeho tehdom hišće žiweho syna fararja Křižana, wokoło lěta 2000 prajachu, zo so

wo row w Klukšu starać njemóža, bě wosada prašana, rowy hladać, dokelž rowy fararjow so po starym wašnju njezrunaja. Klukšanska wosada pak je nětko wosyroćena.

Row Jana Křižana při zapadneje muri Klukšanskeho kěrchowu so njehlada a je w zrudnym stawje. Što budže z nim? Čitam druhdy, zo so rowy wšelakich wosobinow, žonow kaž mužů, hladaja a so tam składnostne počesćenja wotměwaja. Na narownym kamjenju fararja Křižana njeje ani serbskeje smužki, dokelž běchu jeho žona a potomnicy němscy, byrnjež bě Křižanec wulkoswójba ryzy a jara serbska.

Po mojim zdaću sluša fararjej Křižanej wěsta česć mjez Serbami. Hladanje jeho rowa by k temu slušało. Kerčina wokoło rowa měła so wotnješć a taflička w serbskej a němskej rěči připrawić, kiž wo jeho wosobje swědči. Móhla to tež kóždolětna wuprawa być. Z kolesom so z Budyšina do Klukša po rjanym kolesowarskim puću přez Delnju Hórku, Malešecy a Załhow

derje dojedže. Sčasami hodži so samo w tamnišim hosćencu piwko wupić. Na wopomnjenkejskej tafli při starej šuli, kotraž je nětko fara bjez fararki abo fararja, by móhlo tež mjeno Jana Křižana stać.

Pawoł Wirth

Row fararja Jana Křižana (1880–1959), jeho mandželskeje Hany (1883–1968) a jeju syna Křescana (1907–1933) na Klukšanskim kěrchowje w léće 1994 Foto: Jürgen Maćij

„Njesemy swoju serbsku wutrobu do našeje wokoliny“

Rozmołwa z Brigitu Rejslerowej, nawodnicu Serbskeje rěčneje skupiny na Horach

Knjeni Rejslerowa, Wy sće nawodnica serbskeje skupiny na Horach pola Wojerec. Předstajće so prošu skrótka našim čitarjam.

Moje mjeno je Brigita Rejslerowa (němsce Brigitte Räißler) rodź. Kulkec. Sym so w léce 1942 we Wojerecach narodžiła a tam hač do 15. žiwjenskeho lěta wotrostła. Tam sym tež hač do džewjateho lětnika do šule chodžiła. Wot pjateho lětnika sym serbsce wuknyła. Mojej staršej njeběštaj serbskaj, ale moja wowka měješe serbskich prjedownikow a je ze susodku serbowala. Wot 1957 do 1962 sym na Serbskim wučerskim wustawje w Budyšinje wuknyła. Chcych rady serbska wučerka być. 1962 studij zakončich.

Hdže sće jako wučerka skutkowała?

Prěnje lěto džělach we Łazu a potom w Židzinom, na Horach a w Narcu. 1978 sym so ze swójbu přesydlila do Lubuša. Do tamnišeje šule chodžachu tež šulerjo z Čorneho Chołmca a Brětnje. Nowonatwarjena šula dósta mjeno „Kurt Krjeńc“.

Kotre serbske džěło sće tehdy wuknjala?

Za mnje bě čestnohamtske džěło samozrozumliwe. Běch w Horjanskej Domowinskej skupinje, wjele lět tež jako předsydka. Mějach dobry kontakt k mnohim serbskim wosobinam a institucijam, kotryž wužiwach za swoje džěło jako zastupowaca direktorka a za zwonkašulske džěło, na přikład za nakup pućowanskeje chorhoje za šule, hdžež so serbsčina podawa. Ze serbsce wuknjacymi šulerjemi załožich mału kulturnu skupinu, kotraž při wšelakich składnosćach tež we wokolnych wsach wustupowaše. Džěći běchu rady widžane. Wowki je stajnje serbske zdrasćichu. Chych, zo je serbsčina tež zwonka rjadowniskeje rumnosće prezentna a zo wjele serbskich ludźi do šule přińdže, kaž rozhlósownicy, džiwadźelnicy, dudacy, drastynošerki a jejkadebjerjo.

Hdy je so skupina na Horach załožiła a kak je k temu dóšlo?

Naša Serbska rěčna skupina je so w léce 1999 załožiła. Ale hižo před tym mějach na Horach rěčny kurs. Dieter Stoppel z Horow je kruty Serb, wón lubuje Łužicu a swoju serbsku domiznu. Wšudže, hdžež je žiwa serbska rěč słyšeć, móžeš jeho zetkać. Wón chcyše swoju zahoritost na druhich přenjesć. Chcyše, zo so serbska rěč w jeho ródnej wsy zaso wožiwi. Tehodla hladaše za ludźimi, kotřiž podobnje mysla. Namaka wučerku, kotraž rěčny kurs přewza, ale wosobinskih přičin dla bórže zaso přesta. Dieter Stoppel pak nje-popusći a namaka dalšu wučerku, kotraž

kurs dale wjedžeše. A to sym była ja.

Ma skupina krutu strukturu abo je skerje wólny kruh zajimcow?

Serbska rěčna skupina je wólny kruh zajimcow. Wobdžělnicy so wšelakich přičin dla mjenjachu. Mějachmy na přikład tójšto młodych mačerjow, kotrychž džěći so w Horjanskej pěstowarni na Witaj-projekće wobdžělachu. Chychu swoje džěći podpěrać a dla toho rěč wuknjachu.

Kelko sobustawow měješe skupina spočatnje a kelko je jich džensa?

Při załoženju běchmy něhdže dwanaćo. Ličba je někak samsna wostała. Džensa smy kruty kruh džesać sobustawow.

kaznjemi, ze serbskimi pohladnicami a podobnym. Při tym hraja stajnje słowa a wobrotty z našeje wokoliny wosebitu rólu. Mamy so po zasadze: „Tak bě to naša wowka přeco prajiła.“ Serbsku rěč mamy hišće we wutrobje.

Kajki wuznam ma za was serbski spěw?

Dokelž nam wšědne nałožowanje rěče pobrahuje, spěwamy wjele serbskich spěwow, štož je dobre rěčne zwučowanje. Šulske knihi a spěwniki mamy wšitycy ze šulow we Wojerecach a w Kulowje. Spěwamy starych kaž nowych serbskich spěwow wobradža nam wjele wjesela. Štyrjo z na-

Sobustawojo Horjanskeje Serbskeje rěčneje skupiny nalěto 2018 na wopyće w Krabatowym młynje w Čornym Chołmcy, pjata wotprawa nawodnica Brigita Rejslerowa Foto: prywatne

Maja sobustawojo serbske korjenje?

Smy měšana skupina, w kotrejž su Serbja a tajcy, kiž maja serbske korjenje.

Kajke maće zarjadowanja?

Wot oktobra hač do jutrow zetkawamy so kóždy tydzeń srjedu wječor wot sedmich do napoł džewječich. Sama wobdžělám so přidatnje hišće jónu wob měsac na serbskej Bjesadze w Čisku, hdžež swoje znajomosće serbsčiny wodospojnam.

Z čim so w skupinje zaběraće?

Hdyž skupinu přewzach, započachmy ze šulskej maćizny 1. do 4. lětnika, ze zakładami kaž alfabetom, ze słowami k temam kaž swójba, skót, dwór abo počasy. Bórže zwučowachmy krótke rozmołwy. Wuknjemy čitać, pisać a přeložować. Rady a wjele spěwamy. Něšto časa nałožujemy přeco za stawizniske prašenja a za hłubše zeznace serbskich nałožkow a wašnjow. Zaběramy so tež z přisłowami, burskimi

šeje skupiny spěwaja sobu w chórach wo koło Wojerec. To je za nas dar. Zestajichmy małe serbske kulturne programy. Tute na kulowatych narodninach, na kotraž so mjezsobu přepróšujemy, a podobnych skladnosćach předstajichmy. To wšitko nas jara hromadže skowa.

Hajiće tež počahi do dalšich serbskich kónčin?

Husćišo jědžechmy do Budyšina, hdžež wopytachmy serbske kemše superintendenta Malinka a Serbski muzej. Na wobjed džěchmy do „Wjelbika“, hdžež sej jědž serbsce skazachmy. Tež na Jolka-swjeden do Nuknicy sej dojědžechmy. Organizowachmy sej mały bus a podachmy so do najhłubšeho serbskeho kraja. Wšitycy wo koło nas rěčachu serbsce – krasnje!

Dale wopytachmy znateho serbskeho brašku Helmuta Kurja a jeho wulkotny domizniski muzej. Pola njeho zeznachmy serbsčinu, kaž so wona na hranicy mjez ⇨

Džěłarnička Bjesadow na Horach pola Wojerec

Na gmejskej žurli na Horach witaše sobotu, 21. oktobra, Ramona Wowčerjowa na lětušu Džěłarničku serbskich Bjesadow. Na 35 wosobow so na njej wobdžěli. Tema džěłarnički běchu kermuša a naložki wo koło tuteho swjedženja.

Spočatnje gratulowaše Gabriela Linakowa Dieterej Stoppelej k wuznamjenjenju z čestnym znamješkom Domowiny, kotraž bě so jemu džen před tym w Budyšinje spožičilo. Knjeni Wowčerjowa přečita wotřezk wo kermuši z knihi Jana Arnošta Smolerja „Pěsnički hornich a delnich Łužiskich Serbow“. Carola Holdtowa rozprawješe wo svojich kermušnych dožiwjenjach z džěčacych lět w swójbach svojich wujow a ćetow.

Prjedy hač dachmy sej dobry kermušny tykanc a kofej słodзец, měješe Serbski superintendent Krystof Rummel krótku nutrosć na hesło přichodnje njedžele z knihi Micha: „Prajene je tebi, čłowječe, što dobre je a što Knjez wot tebe žada, mjenujcy Bože słowo dzeržec a lubosć wopoka-zać a ponižować so před svojim Bohom.“

Za čas swačiny poskičichu so dalše přinoški. Weronika Boswankowa přečita ze Serbskeho přisłowneho leksikona přisłowa, kotraž su z kermušu zwjazane. Marko

Nutrosć ze Serbskim superintendentom Krystofom Rummelom na gmejskej žurli na Horach
Foce: Měrcin Wirth

Grojlich bě wurězki ze Serbskich Nowin wokoło lěta 1910 zezběrał z powěsćemi wokoło Njeswačidlskeje kermuše. Dr. Günter Holder porěča wo prócowanjach Rakečanskeje Bjesady na kermušnej njedželi swječić dwurěčne kemše. Zhromadnje spē-

wachmy kermušny kěrluš „Wotewrće mi rjane durje“ ze spěwnika, kotryž běchu Rakečenjo wosebje za dwurěčne kemše zestajili. Dr. Gerat Krawc rozprawješe wo kermušu w Hodžiju. Tam so lětsa poradzi po kermušnych kemšach, kotraž běchu dwurěčne, po wjele lětach zaso wjesny swjedženje wuhotować. Na koncu podžakowa so Sigrun Nazdalina za zajimawe popodnje. Tež předsyda Serbskeho ewangeliskeho towarstwa Mato Krygař džakowaše so žonam Horjanskeje Bjesady za hospodliwosć a rjanu zhromadnosć.

Tola z tym njebě džěłarnička hišće ke kóncej. Zhromadnje podachmy so na žurli wjesneho hosćenca. Tam předstaji dźiwadłowa skupina Kulowskeho towarstwa Bratrowstwo wjeselohru „Skónčnje něšto z niwowom“. Na předstajenje přichwatachu tež hišće dalši Horjanscy wjesnjenjo. Ze sylnym přikleskom džakowaše so publikum hrajerkam a hrajerjam za rjane předstajenje.

Lětuša džěłarnička na Horach bě so derje radžiła. Wutrobnje so žonam džakujemy, kiž běchu wšitko tak rjenje přihotowali. Rady zaso k nim přijedžemy.

Měrcin Wirth

K wuznamjenjenju z čestnym znamješkom Domowiny zanjesechu zhromadźeni Dieterej Stoppelej trójnu „Sławu“, pódlu njeho jeho mandželska.

⇒ Hornjej a Delnej Łužicu rěčeše.

Tež hosći składnostnje witachmy, kaž Rafaela Wowčerja jako křižerja, Doris Gebauerowu z jeje akordeonom a awtorow z knižnym čitanjom. Křesćan Krawc je nam swoju knihu „Sej statok stajili“ předstajil. Tak je so naš zaměr wuknjenja rěče na wšelake wobtuki serbskeho žiwjenja rozšěrili.

Kajki je počah skupiny k wosadze,

městu a šuli we Wojerecach?

Dokelž serbske wsy wokoło Wojerec hižo přeco k tamnišej Janskej wosadze slušeja, wobsteji wuski zwisk k cyrkwi. Tak přednjesu na přikład sobustawojo našeje skupiny na kóždolětnym Serbskim ewangeliskim domizniskim dnju čitanja w serbskej rěči.

Hajiće zwiski k Domowinje a k dalšim serbskim Bjesadam?

Mamy jara wuske počahi k Wojerowskej župje „Handrij Zejler“. Kontakt k Bjesadam w Bukecach, Hodžiju a Rakecach mamy přez kóždolětnu džěłarničku.

Kotry přichod widziće za Horjansku Serbsku rěčnu skupinu?

Njesemy swoju serbsku wutrobu dale do našeje wokolicy a wosebje do našich wosadow.

Prašata so Trudla Malinkowa

Posledni serbscy fararjo w serbskich wosadach sakskeje krajneje cyrkwyje (14)

Gerat Lazar w Hodźiju (hač do 1959)

Gerat Lazar (Gerhart Laser) narodzi so 16. oktobra 1910 jako syn serbskeho póstownika a němskeje maćerje w Hirschfelde pola Žitawy. Po ludowej šuli chodžeše na Žitawski gymnazij ze zaměrom, po tym studowač teologiju. W tym času stajichu so wuhibki, kiž wjedźechu jeho do zastojnstwa w Serbach. Kak je k temu dóšlo, wo tym sam w léce 1956 rozprawješe:

„Před 30 lětami so statok mojeho wuja we Łupoji wotpali. Wosadny duchowny – nětčiji knjz farar Renč-Bartski – běše po njezbožu wotpalenych k sebi přeprósyl. Wuj jemu při tej składnosći powědaše, zo ma w Němcach bratroweho syna, gymnaziastu, kiž chce na bohosłowstwo študowač. Na to pisaše mi hnydom farar Renč, a prašeše so mje, hač njecham jako syn serbskeho nana serbsku řeč nawuknyč a pozdžišo serbskej wosadze služić: Wón mje k sebi přeprósyl, zo bych we wulkich prózdnicach pola njeho ze serbskimi studijemi započal. To běše rjane přebywanje a wuknjenje tam na Łupjanskej farje! Lěto pozdžišo – 1929 – dyrjbach zaso tam přińc. To so pak přeměni, dokelž we Łupoji dwójnikaj na swět přińdžeštaj. Za to přewza mje Nosačićanski farar. Tu pak njejsym jenož dalše wužitne spěchowanje w serbsčinje a rjane prózdninske dny namakač, ale tež pozdžišu towaršku žiwjenja. Bože puče su wšelake!“ (PB 11/1956)

W lětach wot 1930 do 1934 studowaše Gerat Lazar teologiju w Lipsku a jedyn semester we Wienje. Kóždy lěto, dohromady pječ króć, wobdželi so tehdy na Serbskim homiletiskim seminarje pola fararja Zarjenka w Chwaćicach, zo by so na službu w Serbach přihotowač.

Hnydom po dokónčenych pruwowanjach pósła jeho cyrkwinska wyšnosć w septembru 1934 jako wikara do nimale hižo po třeca lěta wosyroceneje Łupjanskeje wosady. Ani cyłe lěto tam njewosta, doniž njepowoľachu jeho k 1. awgustej 1935 jako wikara do Minakla. 2. februara 1936 swjećeše tam swoju ordinaciju.

Gerat Lazar woženi so ze Serbowku Hanku Wyrgačec, staršej džowku Nosačanskeho fararja Korle Wyrgača, pola kotrehož bě serbsce wuknyč. Z mandželstwa wuńdzechu šěsć džeći.

Wsy Minakalskeje wosady běchu tehdy hišće přewažnje serbske, nimale cyle němski pak bě industrializowany Chróst z Adolfowej hětu. Młody farar prócowaše so wo serbskosć młodeje generacije, měješe džećikemšnja, pačersku wučbu a službu młodžiny w serbskej řeči. Hišće 1940 je serbsce konfirměrowač. Kónc tuteho lěta pak slušeše k tym štyrjom serbskim ewangeliskim fararjam, kiž dyrjbachu Łužicu wopušćić. Nimo njeho potrjechi wupokazanje

tež fararjow Kaplerja w Budyšinje, Mjerwu w Bukecach a Wirtha w Budyšinku. Kak so to wotmě, wo tym Lazar rozprawješe:

„Modus wotstronjenja běše tajki: Kóždy bu jednotliwje w nowembru 1940 do Drježdžan skazany, a tam na krajnocyrkwinskim zarjedze prošachu nas, našu wosadu wopušćić a sej nowe farske městno pytač. A při tym přeradžichu nam, zo dyrjbachu tak jednač po wyšej příkazni (Reichskirchenminister Kerrl a Reichsführer SS za tym steještaj). My znaprěčiwichmy, zo njebychmy měli přičiny, wosadu wopušćić. A na to scěhowaše přesadjenje.“ (PB 11/1990)

Gerat Lazar (1910–1992) jako Hodzijski farar w léce 1954

Foto: archiw PB

Wot 1. januara 1941 skutkowaše Gerat Lazar jako farar w Jöhstadce w Rudnych horach. Po wójnje jeho ze stron Serbow kaž tež cyrkwyje prošachu, so do Łužicy wróćić, hdžež knježeše wulki njedostatk na serbskich fararjach. Na to so 1948 z Rudnych hór do Hodzijskeje přesydl.

Hodzijska wosada měješe runje čežke lěta za sobu. Dotalny farar Arnošt Wjezar bě so nacionalsocialistiskemu hibanju přizamknyč a stronje NSDAP přistušač. We wosadze bě „Feldgottesdienste“ a „Deutsche Gottesfeiern“ swjećić, serbske kemše pak wotstronič. Swojeho skutkowanja w nacistiskim duchu dla dyrjbješe 1947 Hodzijski wopušćić.

Gerat Lazar so zaso wo serbske žiwjenje w Hodzijskeje prócowaše. Pod jeho nawodom wotmě so tu 1953 Serbski ewangeliski cyrkwinski džeń. 1954 je „hišće raz serbsce konfirměrowač, třoch hólcow, ale na němskich kemšach, jenož ze serbskim žohnowanjom a ze serbskim hronom.“ (PB 11/1990) 1955 wo narodnej situaciji wosady zwěsći: „Bohužel je Hodzijska wosada chětro přeměna, dokelž tu hižo na

mjezach Serbow bydlimy. W někotrych našich 40 wosow a wjeskow wosebje na zapadnym kóncu žane jeničke serbske słowo wjace njeslyšiš, w druhich wsach je zaso lěpje.“ (PB 2/1955)

1958 zemřě Bukečanski farar a serbski superintendent Gustaw Mjerwa. Dokelž mějachu Bukecy hišće wjac serbskeje substancy hač Hodzijski a dokelž hinašich personalnych móžnosćow njebě, měnješe farar Lazar 1959 wosadu, štož so ze zjawnym džakom kwitowaše: „Na naležne próstwy serbskeje superintendentury a serbskeho předarkeho konwenta je bratr farar Lazar-Hodzijski zwolič, do Bukec hič. Tutón

nowy wopor našeho lubeho bratra chcemy z wulkim džakom připóznać.“ (PB 3/1959)

Do Hodzijskeje přińdže 1960 němski farar Karl Pietsch. Serbske wosadne džěto přewza hač do 1975 serbski diakon Arnošt Běrka. Pesimistisce wón na narodnu situaciju zhladowaše: „Ze zrudobu druhdy na to myslimy, hdy drje budže poslednja serbska Boža služba w Hodzijskeje. Dyrjbu ja hižom byč posledni serbski předar na sławnej Hodzijskej klětce, kotraž je zwjazana z mjenomaj dobreju Serbow Imiša a Jana Křižana?“ (PB 3/1972)

Zda so kaž džiw, zo je lětdžesatki po wuhasnjenju serbskeje cyrkwinskeje tradicije w Hodzijskeje k wěstemu wožiwjenju dóšlo. Džensa skutkuje tam wot wosadnych organizowanja Hodzijskeje Bjesada a wosadny farar, kiž je jako Němc serbsce nawuknyč, swjećić wob lěto dwoje serbske kemše w Hodzijskeje a nawjeduje wot lěta 2020 jako Serbski superintendent serbske cyrkwinske džěto w sakskej krajnej cyrkwi. Kaž bě Gerat Lazar w swojim času pisač: Bože puče su wšelake! **Trudla Malinkowa**

Z wjerška wěže so zaso blyšči

Před měsacami dyrbješe so wjeršk Bukečanskeje cyrkwineje wěže z wjedrowej chorhojčku a wozdobnej hwězdu wote-wzać. Wjeršk so bóle a bóle nachileše a hrožeše strach, zo dele padnje. Brach, kiž bě na tym wina, njemóžachu bjez demontaže wjerška wotstronić. Tři měsacy dotho dyrbjachu Bukečenjo nětk na swoju njecyłu wěžu hladać. Za njedawne zakón-čenje džělow dyrbješe so Krawna hasa wospjet za někotre hodžiny zawrěć, štož so wosadže jenož w času prózdnin dowoli.

Štwórtk, 12. winowca, započachu rano wulki kran stajec, kiž měješe džělačerjow w specialnej klětce na trěbnu wysokosć zběhnyć. Popołdnu běše tak daloko. Třechikryjerskej mištraj knjez Winter ze Šěrachowa a knjez Reichel z Čornjowa zalěže-štaj do klětki a kran poča jeju zběhać. Nje-běštaj trěbnu wysokosć hišće docpětoj, hdyž dyrbješe so akcija bjez wuslědka zastajic. Wětr, kiž na zemi hižo tróšku duješe, wopokaza so z přiběracej wysokosću přeco sylniši, tak zo njehodžeše so před-widžana montáža přewjesć.

Čakanje do pjatka rano so wudani. Slónco so z jasneho njebja swěčeše a po-wětr bě cichi, štož je žadne w hewak chě-

Wjeršk Bukečanskeje cyrkwineje wěže je zaso kompletny. Foto: Thomas Haenchen

tro wětřikojtych Bukecach. Při tajkich w-měnenjach džělo třechikryjerjow dotho njetraješe. Hižo do připołdnja so z wjerška wěže jeje insignije zaso w nazymskim slón-cu blyšćachu. **Arnd Zoba**

Z předsydstwa Serbskeho wosadneho zwjazka

Na swojim zašłym posedženju 19. oktobra w Hodžiju wuradźowaše předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka wo hospo-darskim planje za lěto 2024. Z mało změ-nami předležacemu naćiskej přihłosowa-še, kotryž ma so na přichodnej hłownej zhromadźiznje schwalić. Tuta je předwidžana za 27. januara 2024 w Hodžiju. Serbski wosadny zwjazk budže so w přichodže z nowej internetnej stronu prezentować,

a to zhromadnje ze Serbskim ewangelskim towarstwom. Dalše temy wuradźowanja běchu rozšěrjenje a wotličjenje noweje „Kemšaceje knihi“ a wizitacija krajneho biskopa Tobiasa Bilza w cyrkwiniskim wob-wodže Budyšin-Kamjenc klětu w aprylu. W tym zwisku je tež zetkanje biskopa z před-sydstwom wosadneho zwjazka a dalšimi ewangelskimi Serbowkami a Serbami w Ho-džiju předwidžane. **Marka Maćijowa**

Basniska zběrka Sylwije Šěnoweje

Pisa Sylwija Šěnowa wopraw-dže jeničce za sebje, kaž to přenja linka w jeje nětko w LND wušłej basniskej zběrce „Mosty přez morjo“ sugeru-je? Wězo nic. Wopisuje hłubiny w žiwjenju, hdyž so wšo w kole wjerći, duchy šukotaja a nad bjezdnom hwězdy čěm-nje swěća. Znaje pak tež za-čuće swobody a rytmus ža-dosćow, hdyž lyriske ja kóždu žołmu přeskoči a suchi kraj docpěje. Jeje nazhonjenja su te čitarjow a čitarkow. Do-pomnjenkam so wuwinyć nje-móže a nochce. Basnica njeje jenož doma a za sebje žiwa. Je rady a wjele po puću.

Ze sympatiju a šćipku ironije rysuje we wjacorych bas-njach kuzło morja a steji pře-móžena w metropoli swěta, rajskej jabłuku. Rozestaja so z civilizaciju a jeje kritiskimi stronami – pčofki su wuhna-te, tonuški dyrbja so we woliju kupać a z klikom kupujemy spěšnje nowu płokawu.

Ilustrowała je zběrku Han-ka Šěnac. Knižna premjera budže 16. nowembra w 19.00 hodž. w Smolerjec kniharni. **LND**

Sylwija Šěnowa, Mosty přez morjo, Basnje 2013–2023, ilustrowała Hanka Šěnac, wobr., brošura, 76 stron, 978-3-7420-2763-4, 12,90 €

Biografiski roman wo žiwjenju ewangelskeho Serba w 19. lětstotku

Jan Cała (Johann Zaute, 1839–1909), hólc ze serbskeje ewangelskeje swójby w Bóšicach pola Njeswaćidła, dyrbi sej swoje městno w žiwjenju pytać: mjez swo-jej identitu jako ewangelski Serb a zdžěla nanuzowanej, zdžěla dobrowólnej asimila-ciju do němskeho wobsweća. Jako kruwar, pastyr a robočan na wšelakich ryčerku-błach kaž tež jako wojak pola sakskeje in-fanterije nawukny poněčim, so zarjadować mjez nawučenej poslušnosću a swojskim myslenjom a skutkowanjom. Trójce dožiwi a přežiwi wójnu – w lětach 1864, 1866 a 1870/71. Wukaz krala zmóžni jemu jako weteranej službu pola Kralowskeje sakske-je statneje železnicy. Bu železniski stražnik w Lejnje pola Budestec. Po wšelkich bładže-njach w młodych lětach bydli ze swojej rosćacej swójbu zaso w serbskej domiznje, hdžež ma nowe wužadanja zmištrować ... Zepěru namaka w swojej wěrje, kotruž stej jemu staršej zbliziťoj a kotruž zamóže swo-jemu srjedznemu synej dale dać.

Awtorka je wšědny dzeń, kulturu a sta-wizny Serbow, lokalne a regionalne po-dawki kaž tež wjetše politiske zwiski časa mjez měrcowskej rewoluciju a předwječo-rom Přenjeje swětoweje wójny nadrobne rešeršowała. Z tym je so jej na zakładze wosobinskih zapiskow svojego pradžěda poradžito, přeswědčiwje rysować hnujacu stawiznu swo-jeje swójby w poslednich lětdzesatkach sakskeho kralestwa.

Sabine Bauer-Hel-pert je so 1950 w Šěra-chowje nar-odžita a w Zapadnej Němskej wot-rostła. Po lětach jako přetožowar-ka w Francoskej a Němskej poda so na studij teologije. Jako fararka a teologowka skutkowaše w Pfalcy, w ekumeniskich a mi-sionskich skutkach kaž tež jako duše-pastyrka w chorowni a starowni. Z wot-chadom na wuměnk w léce 2016 wróci so do Hornjeje Łužicy. Bydli w Zhorjelcu a je člonka Serbskeho ewangelskeho towar-stwa. **PB**

Sabine Bauer-Helpert, Johann Zautes Lebensfahrt. Die Geschichte meines sorbischen Urgroßvaters, nach seinen Aufzeichnungen erzählt, Biographischer Roman über ein Oberlausitzer Leben im 19. Jahrhundert, Verlag Gunter Oettel Zhorjelic / Žitawa, ISBN 978-3-944560-98-4, 792 stron, 19,80 €

Powěsće

Choćebuz. Na dwurěčnych kemšach nje-dželu, 3. septembra, w Lutherowej cyrkwi zapokaza sup. Georg Thimme nowu lektorku dr. Madlenu Norbergowu do jeje zastojnstwa w Choćebuskim cyrkwiskim wokrjesu. Před něhdže 50 kemšerjami pokaza wón na wažnosć skutkowanja lektorow a wuzběhny, zo budže dr. Norbergowa předewšěm w serbskim cyrkwiskim wobłuku skutkować.

Wětošow. Tradicionalne dwurěčne kemše na Dnju wotewrjeného pomnika, 10. septembra, swjećeše 80 kemšerkow a kemšerjow we Wětošowskej Serbskej cyrkwi. Přeni króć předowaše tu farar Pawoł Tobias Jachmann z Baršća. Jako lektorka skutkowaše dr. Madlena Norbergowa. Po tym běchu wšitcy na kofej, bjesadu a zhromadne spěwanje přepróšeni.

Budyšin. W oktobrje přebywachu fararjo cyrkwiskeho wokrjesa Geislingen Württembergске ewangelskeje cyrkwe na studijnej jězbje w Hornjej Łužicy. Pod nawodom jich dekana Martina Elsässera podachu so z Ochronawa do Mužakowa, Zhorjelca a Budyšina. Tu witaše jich po wopyće wopomnišća Budyšin II a wobjedže we „Wjelbiku“ sup. n. w. Jan Malink. Po wopyće Pětrскеje cyrkwe a Mikławška podachu so do Michałskej cyrkwe, hdžež přednošowaše Jan Malink wo stawiznach a přitomnosći Serbow. Popołdnje zakónči so z nutrnosću w Michałskej cyrkwi.

Budyšin. Na wječorku Maćičneje akademije w Budyskim Serbskim domje přednošowaše sup. n. w. Jan Malink 19. oktobra wo sławnym Budyšinskim fararju a pčotarju Hadamje Bohachwału Šerachu. Wosebje skedźbni na Šerachowe zaslužby na polu serbskeho pismowstwa a rozloži jeho pioněrski skutk za serbske šulstwo jako

wudawaćel wobšěrnej serbskeje wučbni-cy. Ze sylnym přikleskom džakowaše so tři-ceći připosłucharjow referentje za nowe dohlady do serbskich stawiznow. Bě to přenje zarjadowanje Maćičneje akademije po koronowej přestawce wot lěta 2020.

Zagreb. Na seminarje w Zagrebje wuzwo-lichu 20. oktobra dr. Hartmuta Leipnera z Choćebuzy za noweho rěčnika džělowe-je skupiny słowjanskich mjeńšin w Federa-listiskej uniji europskich narodnych skupin (FUEN). Z 32 přislušnymi organizacijemi je tuta skupina najwjetša w ramiku FUEN. Na seminar přepróšyła bě serbiska mjeńši-na w Chorwatskej. We Łužicy skutkuje dr. Leipner hižo jako předsyda Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi a jako městopředsyda Domowiny.

W Bukecach na farje pokročuje so wot 16. oktobra po pohlětnje přestawce zaso z rěčnym kursom pod nawodom Juliana Nyče, kiž čini to za projekt ZARI za wožiwe-nje serbskeje rěče w něhdých serbskich kónčinach w nadawku Domowiny. Na pře-njej wučbnej hodžinje je so wosom zajimcow wobdžěliło, mjez druhim z Bukec, Wadec, Mješic a Kumšic. Kurs traje po lěta hač do měrca 2024.

Foto: Mato Krygař

Zbožopřeća

Dnja 10. nowembra wosweći knjez Gunnar Krawc w Šwikawje swoje 50. narodniny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy jemu bohate Bože žohnowanje.

Dary

W septembrje je so darilo za Pomhaj Bóh 50 eurow. Bóh žohnuj dar a darićela/ku.

Spominamy

Před 200 lětami, 10. nowembra 1823, narodži so jurist Herman Ferdinand Wjela jako syn kublerja we Wawicach. Wopyta gymnazij w Budyšinje a studowaše prawo w Lipsku. Wot lěta 1849 bě zastojnik (aktuar, referendar, asesor) a serbski tołmačer při Budyskim sudnistwje. Wot młodych lět skutkowaše sobu w narodnym džěle, w serbskim gymnazialnym towarstwje w Budy-

šinje, w Słowjanskim towarstwje w Lipsku a w Maćicy Serbskej w Budyšinje. W Maćicy bě sobustaw wuběrka, juristiski poradźowar a zamohłity za starožitne zběrki. Zdobom bě plódny publicist a slědzer na polu serbskich kulturnych stawiznow. Hódnotne přinoški napisa wo dobroćelu Serbow Janje Michale Budarju, wo Pječowej knihowni při Michałskej cyrkwi a wo narownym pomniku Jana Ruški z 18. lětsotka na Tuchorju. Tež z prawniskimi a narodno-hospodarskimi přinoškami kaž tež z historiskim powědančkom wobohaći serbske pimowstwo. 1867 bě iniciator postajenja Budarjoweho pomnika w Budestecach, přenjeho pomnika scyła, kiž Serbja serbskej wosobinje stajichu. 1872 dyrbyeše so chorosće dla dočasnje na wuměnk podać. Zemř 1877 w staršiskim domje a bu we Wjelic herbskim rownišču w Bukecach pochowany. Wón bě jedyn z „našich najhorliwišich wótčincow“, pisachu wo nim w nekrologu. Jeho wobnowjena narowna tafla chowa so džensa na rowje ze serbskimi narownymi pomnikami na Bukečanskim pohrjebnišču. T.M.

Přepróšujemy

W nowembrje wusyła so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhtosu.

- 05.11. dopředposlednja nježdela cyrkwiskeho lěta**
14.00 dwurěčne kemše w Rakecach (farar Malink)
10.15 kermašne kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
- 08.11. srjeda**
19.00 Bjesada w Hodžiju na kantoraće
- 14.11. wutora**
19.30 Bjesada w farskej bróžni w Rakecach
- 18.11. sobota**
14.30 wosadne popołdnje na farje w Bukecach
- 19.11. předposlednja nježdela w cyrkwiskim lěće**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
11.00 serbske kemše w Hodžiju (sup. Rummel)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhtosu (sup. Rummel)
- 22.11. pokutny džen**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhtosu (sup. n. w. Malink)
- 02.12. sobota**
14.00 zgromažina Spěchowanskego towaristwa za serbsku rěč w cerkwi w serbskim wosadnym zmkanišču w Chmjelowje

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelaj: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.č., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement plaći 8 eurow.